

Náhoda mi umožnila nahlédnout do způsobu, jakým pracují při prověřování podezření na spáchání trestného činu španělské orgány činné v trestním řízení. Stalo se to v krásném přístavním městě Valencie, velikostí blízkém Praze. K jeho zvláštnostem patří velká obměna přechodných obyvatel nejrozličnějších národností daná existencí přístavu, snadnou dostupností pro pozemní i leteckou dopravu a skvělým podnebím, usnadňujícím přežívání na ulici. Zvláštností je rozsáhlý park, vybudovaný ve vyschlém korytě dávnověké řeky. Je to hájená zóna pro bezdomovce, ve které policie nekontroluje doklady a pokud možno ji nenavštěvuje. Přesto je v parku poměrně bezpečno a místní obyvatelé jej hojně navštěvují. Park bude mít důležitou úlohu v dalším vyprávění.

Než přejdu k vlastnímu příběhu, musím představit, že činnost španělských orgánů činných v trestním řízení má jiný legislativní, organizační a zvykový rámec než u nás. U nás se v poslední době hodně diskutuje o tom, že justice by měla být řízena soudcovskou samosprávou. Španělsko je jedna ze zemí, ve kterých tento systém funguje. Justici řídí Nejvyšší justiční rada, které jsou podřízeny soudy, probační a vězeňská služba a také justiční policie, což je v podstatě obdoba naší služby kriminální policie a vyšetřování. Ministerstvo spravedlnosti zajišťuje různé obslužné činnosti a státní zastupitelství má postavení samostatného ministerstva s pracovišti u jednotlivých soudů.

Začlenění justiční policie pod vedení Nejvyšší justiční rady je zvláštní kapitola. Platí zde dvojí podřízenost. Po funkční stránce jsou útvary justiční policie přímo podřízeny soudům a v některých případech jsou k soudům trvale přičleněny speciální policejní jednotky, jež pracují pouze pro ně. Po organizační stránce je ale justiční policie složkou Národní policie, tedy organizace obdobné Policii ČR. Prakticky to znamená, že příslušníci justiční policie si chodí jinam pro práci a jinam pro peníze a vybavení. Kupodivu to funguje.

Další zvláštností je existence vyšetřovacích soudů, u nás zrušených v 50. letech 20. století při převzetí sovětského modelu trestního řízení. Pánem přípravného řízení není státní zástupce, ale vyšetřující soud. Státní zástupce jako veřejný žalobce stojí již v přípravném řízení proti podezřelému a soud od počátku „píská jejich utkání“. O každém důležitém úkonu přípravného řízení rozhoduje soud, jehož rozhodnutí je přezkoumatelné v dvoustupňovém veřejném soudním jednání. Prakticky to vypadá tak, že policie, která narazila na trestný čin, provede

všechny základní vyšetřovací úkony a s jejich výsledky se dostaví k vyšetřujícímu soudci, který rozhodne, jak se s věcí naloží (i zde platí u soudu zásada ústnosti jednání).

U trestných činů s následkem smrti patří k základním úkonům také pitva, kterou vykoná forenzní lékař, přičleněný k vyšetřovacímu soudu. Analýzy tělních tekutin, daktyloskopické zkoumání, zkoumání dokladů atd. provádí tzv. vědecká policie, která je složkou justiční policie. Vyšetřovací spis kompletuje vyšetřující soudce. Vyšetřující soudci a policisté jsou ve veřejných listinách většinou označeni jen identifikačními čísly.

Jinou zvláštností poměrů je bezplatnost trestního řízení, bohatě vyvážená nutností jednat s vyšetřovacím soudem i dalšími orgány pouze prostřednictvím advokáta. S občanem jako takovým se soud vůbec nebaví. Při veřejném líčení advokát obhajoby nepředkládá věc soudu bezprostředně, ale prostřednictvím obstaravatele, což je státní úředník, ve španělštině označený pro nás matoucím názvem „procurador“. Označení je odvozeno od slovesa „procárat = opatřit, obstarat“ a nemá obsahově nic spo-

děla, že syn zemřel za velmi podivných okolností. Místní pořádková policie byla telefonicky upozorněna současně několika návštěvníky zmíněného parku, že v něm pobíhá nahý mladík, který se chová podivně. Policejní hlídka skutečně na místě našla zmateně pobíhajícího naháče, který působil vyděšeným dojmem, měl zvýšenou teplotu, občas něco mumlal nesrozumitelným jazykem, vyzvracel nahnědlou tekutinu a nakonec upadl do křečí, při nichž se válel po zemi. Policisté jej zvedli a snažili se, aby se neporanil. Vytrhl se jim, uběhl několik kroků a upadl. Přivolaný lékař záchranné služby po neúspěšných resuscitačních pokusech konstatoval smrt. Tělo neneslo stopy násilí ani vpichy.

V okolí se nenašly žádné osobní věci ani doklady zesnulého. Policisté jej podle vzhledu považovali za jednoho z mnoha tisíc marockých ilegálních přistěhovalců, jež v podobných případech nikdo nepostrádá. Při pitvě se zjistilo, že bezprostřední příčinou smrti byl masivní infarkt myokardu, srdce bylo abnormálně velké, játra devastovaná. Analýzou tělních tekutin nebyly zjištěny stopy běžných psychotropních látek. Vzorů tekutin se uchovávají

ZÁHADNÁ smrt VE VALENCII

lečného s nám známým označením „procurador“. Nemajetní Španělé mají ovšem možnost obstarat si bezplatnou právní pomoc advokáta, přiděleného Kolegiem advokátů, které má pro tento účel u soudu zvláštní kancelář. Poslední zvláštností je jazyk, jímž se soudy vyjadřují. Používá se v něm archaických gramatických tvarů, které neumí všichni Španělé aktivně používat a někteří jim nerozumí ani pasivně. Advokát tak plní občas úlohu tlumočníka a překladatele ze „soudní“ do hovorové španělštiny.

Příběh, jehož prostřednictvím jsem se seznámil se zvláštnostmi španělského trestního řízení, se odehrál na podzim roku 2004. Z ČR tehdy uprchl mladík, údajně vyléčený narkoman, kterému se nechťelo podrobit se ústavnímu psychiatrickému vyšetření. Přes Francii se neznámým způsobem dostal až do Valencie. Žil zde asi tři měsíce. Občas zatelefonoval z pouličního automatu matce, ale nespíchoval se, kde bydlí, s kým se stýká, čím se živí. Jeho matka se domnívá, že žebrol. V září 2004 se náhle odmlčel a v listopadu dostala jeho matka zprávu, že ve Valencii náhle zemřel. Vystavila jí starost o zpopelnění, převoz urny do ČR, zřízení pomníčku. Dostala výtah z vyšetřovacího spisu, jehož součástí byl popis okolností smrti a zkrácený pitevní protokol.

Z dodaných dokumentů se matka dově-

pro potřeby podrobnějšího vyšetřování tři měsíce, ale pro nezámý vyšetřujících orgánů nebylo využito možnosti hledat méně běžné toxické látky. Policie neměla k dispozici srovnávací fotografie, proto tehdy nemohla vědět, že barva pleti a odulost tváře zesnulého nebyla přirozená.

Vyšetřující soudkyně rozhodla, že se věc nebude vyšetřovat s podezřením na trestný čin, protože příčina smrti byla přirozená a tělo neneslo znaky násilí. Neidentifikovaná mrtvola putovala do lednice soudního lékařství. Později se podařila daktyloskopická identifikace zesnulého, což umožnilo informovat matku.

Matka zesnulého byla s postupem valencijské policie nespokojena. Upnula se na myšlenku, že smrt nebyla přirozená. Věděla, že její syn by se nikdy nesvlékl na veřejnosti donaha. Syn se krátce před odjezdem podrobil komplexnímu lékařskému vyšetření a patologické změny organismu, zjištěné při pitvě, podle jejího mínění nebyly zjištěny. Jeho stav bezprostředně před smrtí byl podle jejího názoru takový, že se do něho sám nemohl přivést. Trvala proto na tom, že policie měla pátrat, jak a odkud se syn dostal na místo smrti a co ho přivedlo do stavu nepřítomnosti, v němž ho našla policie, případně co bylo spouštěcím mechanismem infarktu.

Z poznatků z místa činu jí dávám za

pravdu, mladíkova přítomnost na místě nemohla být náhodná ani dobrovolná. Nemohl se tam dostat jinak než v autě, z něhož byl poblíž místa následujícího úmrtí vyhozen. Také jeho momentální zdravotní stav nemohl být bez příčiny. Podle popisu jeho chování ve vyšetřovacím spisu a vyprávění policisty, který byl přítomen na místě v okamžiku skonu, usuzují, že se mohlo jednat o intoxikaci méně běžnou toxickou látkou, která nebyla při rutinním testu zjištěna. Vše nasvědčuje tomu, že mladík byl dopraven na místo skonu někým, kdo se ho potřeboval zbavit. Do osudného stavu se mohl dostat sám, nebo mu někdo pomohl. Podezření na trestný čin je důvodné, byť se možná jednalo jen o neposkytnutí pomoci.

Ovšem najít ve velkém městě plném bezdomovců, ilegálních přistěhovalců a jiných asociálních živlů stopy po nahém mladíkovi neznámé identity je srovnatelné s pověstným hledáním jehly v kupě sena. Hledání by bylo namáhavé a asi by nevedlo k výsledku, o zesnulého se nikdo nezajímal a nehrozilo, že by tomu mohlo být jinak, proto vyšetřující soudkyně uložila věc „k ledu“ a žádné pátrání neproběhlo.

valencijský vyšetřovací soud stížnostmi a omílala je tak dlouho, až bylo nařízeno pátrání po jediném z více přítomných svědků, jehož policie identifikovala. Svědek se mezitím odstěhoval a také byly zlikvidovány uložené vzorky tekutin. Tok bezvýsledných stížností pak pokračoval ještě téměř rok.

Když nešťastná žena narazila na mne, zahájil jsem vyjednávání s orgány činnými v trestním řízení. Z počátku to šlo ztuha, odpovědi bylo mlčení. Ochotujevily madridské orgány, ale po předání zprávy do Valencie vše utichlo. Známý španělský advokát se mi smál a tvrdil, že hradbu mlčení vyšetřovacího soudu neprolomím a bez souhlasu soudu se mnou nebude jednat policie. Mýlil se. Nakonec jsme během krátkého pobytu ve Valencii mluvili se všemi: s příslušníkem pořádkové policie, který zasahoval na místě, s jeho nadřízeným velitelem místního oddělení, s detektivem z „mordparty“, který případ převzal od hlídky, forenzním lékařem, vyšetřující soudkyní a nakonec i se státním zástupcem, kterého si zoufala soudkyně přivolala na pomoc, když jsme se za účelem podání stížnosti začali dožadovat vydání usnesení o odložení věci.

odpověděla, že máme možnost navštívit forenzního lékaře a vyžádat si nahlédnutí do úplného spisu. Když jsme odcházeli po neúspěšném jednání a tázali jsme se, kde forenzního lékaře najdeme, sdělila nám, že je již půl roku nemocen, protože pod vlivem výkonu povolání trpí depresemi. Nenechali jsme se odradit. Když jsme zjistili, že pracoviště forenzních lékařů se nachází v protějším vchodu do budovy, vstoupili jsme. Lékaře jsme samozřejmě našli. Choval se k nám velmi zdvořile a soudkyni kryl, jak se dalo: tvrdil, že nemocen skutečně byl, ovšem jen dva dny v minulém týdnu. Když došlo na předložení úplného protokolu, sdělil, že k tomu musí mít souhlas soudkyně. Po novém dlouhém dohadování s ní jsme nakonec odešli s nepořízenou.

Následně Kolegium advokátů přidělilo matce zesnulého advokátku bezplatné právní pomoci. Ta dostala od vyšetřujícího soudu usnesení o odložení případu, které napadla žalobou. Dvoustupňové soudní řízení se pak táhlo přibližně tři čtvrtě roku a skončilo záporným výsledkem: soudy shledaly, že rozhodnutí vyšetřujícího soudu bylo správné, neboť příčina smrti byla přirozená a tělo neneslo stopy násilí. Pochybnosti stěžovatelky se měly vztahovat k části života zesnulého, která jeho skonu předcházela a neměla prokazatelný přímý vztah k příčině smrti.

S těmito závěry bych mohl polemizovat, ale bylo by to zbytečné: na případné použití mimořádných opravných prostředků se mandát přidělené advokátky nevztahoval a matka nemá na zaplacení španělského advokáta peníze. Rozhodnutí je odstrašující ukázka uplatnění pozitivistického přístupu k právu. Po věcné stránce se ovšem španělským orgánům nedívám, že se z případu vyvlékly. Pochybují, že by se jej podařilo objasnit, ani kdyby se jeho vyšetřováním začaly zabývat hned v den mladíkova skonu. Vyšetřovací úkony, které si matka vynutila asi po třech měsících po jeho smrti, již vedly úplně do ztracena. Hledat stopy po roce by bylo zřejmě zcela beznadějně.

Za zmínku stojí chování španělských médií. Snažil jsem se případ medializovat v naději, že se snad přihlásí někdo, kdo nešťastného mladíka znal. Příběh zaujal dva významné regionální deníky, které uveřejnily před naším příjezdem i během našeho pobytu články i s fotografiemi zesnulého a jeho matky. Regionální televize natočila reportáž, kterou pak zřejmě neodvysílala. Žádné svědectví jsme nezískali.

Z příběhu nelze vyvodit obecné závěry, poněvadž je ojedinělý. Zdá se však, že nepodporuje domněnku, že změna struktury řízení orgánů činných v trestním řízení povede automaticky k zvýšení úrovně vyšetřování. Dokonce si myslím, že naše kriminální policie, působící v podmínkách „konzervativní“ řídicí struktury orgánů činných v trestním řízení, by od případu tak rychle neutekla, i kdyby k němu došlo za stejně nepříznivých podmínek.

Zdeněk JEMELÍK

“No puedo vivir con la idea de que mi hijo murió en unas condiciones tan extrañas”

Una mujer checa pide que se reabra la investigación de la muerte de su hijo en Valencia tras ser hallado desnudo en el viejo cauce

La madre de un joven de 25 años nacido en la República Checa que murió en octubre de 2004 bajo el puente de Aragón en Valencia pedirá al juzgado que reabra la investigación policial debido a “las extrañas circunstancias del caso”. No obstante, según la autopsia, el hombre murió como consecuencia de un infarto.

Z. JEMELÍK/N. GARCÍA ■

PRAGA/VALENCIA. Ante la presencia de la policía y mientras era asistido por los sanitarios de una ambulancia, así murió un joven de 25 años procedente de la República Checa bajo el puente de Aragón en Valencia. Sucedió el 12 de octubre de 2004. Su madre, Magdalena Viragova, no cree que su hijo falleciera por causas naturales. Aunque el informe de la autopsia revela que Alexander Pali perdió la vida como consecuencia de un infarto, la mujer teme que se tratara de un crimen delictivo que se enmascara como una muerte natural.

En actitud nerviosa

Al parecer, hacia las diez y media de la noche de aquel día, varios videntes manifestaron a una patrulla de la Policía Nacional que había un hombre desnudo en el cauce del río Turia. Los agentes comprobaron que un joven se encontraba sin ropa “en actitud nerviosa, tirándose al suelo y volviéndose a levantar sin parar”. Según el relato de los policías en el informe que realizaron, el hombre estaba en un alto estado de agitación, “manteniendo la mirada perdida y con la temperatura corporal muy alta y el pulso acelerado”, por lo que los agentes solicitaron con urgencia la presencia de una ambulancia.

Alexander Pali, el joven checo, antes y después de su muerte. /LP

Mientras esperaban la llegada del SAMU, el joven se tranquilizó y expulsó por la boca “un líquido de color marrón”.

Quando consiguieron ponerlo en una camilla, el joven salió “corriendo de color marrón”, según el informe policial. El joven salió “corriendo de color marrón”, según el informe policial. El joven salió “corriendo de color marrón”, según el informe policial.

Asistencia sanitaria. Mientras esperaban la asistencia sanitaria, el joven se tranquilizó y expulsó por la boca “un líquido de color marrón”, explica el informe policial. Minutos después, un sanitario de la ambulancia de Soporte Vital Básico (SVB) que había acudido al lugar manifestó que Alexander “estaba perdiendo el pulso”. En ese momento llegó el equipo médico del SAMU. Los sanitarios intentaron reanimar al joven durante varios minutos, pero todos sus esfuerzos resultaron infructuosos. Alexander había muerto.

Incineraron el cadáver. Magdalena, su madre, explicó que cuando ocurrió la tragedia no pudo viajar a España. “Soy pobre y estaba fuera de mis posibilidades económicas. Incineraron el cuerpo de mi hijo y más tarde recibí sus cenizas”. La mujer afirmó también que no puede vivir con la idea de que su hijo muriera “en unas condiciones tan extrañas”.

Por ello, tiene previsto viajar a Valencia en los próximos días para “pedir al juzgado que reabra la investigación policial”. También lelocará un ramo de flores en el lugar donde murió y rezará “por la tranquilidad del alma” de su hijo.

Amenaza con una pisa para robarle 7

Matka zesnulého se s postupem španělských orgánů nesmířila. Propadla posedlosti představou, že musí dosáhnout vyšetření příčin smrti svého syna. Prostřednictvím madridského konzulátu ČR začala zaplavovat

Policisté byli skvělí. Všichni se chovali k truchlící matce s ohleduplností, odpovídající španělskému kavalírství. Ošklivý zážitek nám připravila soudkyně. Na výhrady k neúplnosti pitevního protokolu